

Umsögn um frumvarp um Náttúruverndar og minjastofnun í samráðsgátt stjórnvalda. (Birt þar 20. september 2023).

2. október 2023

Í byrjun vil ég taka fram að ég styð þessa sameiningu. Umsjón og eftirlit með friðlýstum svæðum hefur verið nokkuð mismunandi lengi vel, þó margt hafi lagast og meira samstarf hefur verið seinustu ár.

Það að búa til eina stóra stofnun sem fer með friðlýstar menningar- og náttúruminjar og önnur friðlýst svæði tel ég vera framfaraskref. Gefur þessum hlutum meira vægi og ýtir undir framþróun, frekari rannsóknir og þekkingamiðlun.

Ég sé þetta frumvarp sem byrjun á einhverju meira, stærra og betra. Því með þessu frumvarpi er verið að sameina þessar stofnanir sem og náttúruverndina frá Umhverfisstofnun. Þegar reynsla kemur á þetta, þá er þörf að endurskoða fyrirkomulagið, og önnur sérlæg sem viðkoma þessari nýju stofnun.

Trúi ég að við þá vinnu verður áframhaldandi samstarf við hagsmunaaðila í hávegum haft.

Við þetta frumvarp hef ég einhverjar athugasemdir og ábendingar.

- 2. gr. h. liður er illa orðaður. Þarna er eins og að þessi nýja stofnun eigi að taka yfir skráningu húsa og annara mannvirkja frá Húsnæðis- og mannvirkjastofnun. Ég veit að í þessu tilviki er meint að þessi nýja stofnun eigi að sinna verkefnum sínum vegna aldurs- og sérfríaðra húsa. Það þarf kannski bara aðeins að laga orðalagið.
- Í 2. gr. Er talað um ýmsar skyldur t.d. uppbygging innviða, stýringu og rannsóknir. En vantar kannski að það sé skylda stofnunarinnar einnig að halda gagnagrunn yfir alla innviði, rannsóknir, minjar og fleira. Sjálfur væri ég til í að þetta væri í hávegum haft í þessum lögum og að það yrði sett í lög að stofnunin eigi að halda gagnagrunn með öllu þessu og hafa gögnin einnig aðgengileg almenningi til framþróunar sem og til fræðslu, verndunar og vegna aðgengis. Í þessu tilviki er ég að tala um landupplýsingagögn sem gagnast geta almenningi sem og til áframhaldandi skipulags á þessum svæðum. T.d. stendur í stjórnunar og verndaráætlun Vatnajökulspjóðgarðs eftirfarandi um þjónustueiningar innan hans:
 - Við gerð deiliskipulags og hönnun mannvirkja skal notast við bestu tækni til að sjá fyrir um útlit mannvirkja og ásýnd svæða áður en ráðist er í framkvæmdir. Ýmislegt annað ýtir á og mælir með að nýta landupplýsingar. En að mínu mati er það framtíðin í svo mörgu, sem og erum við sem manneskja mjög gjörn á að skoða upplýsingar á kortum, hvort sem þau eru útprentuð eða t.d. bara Google maps í símanum.
- Fagráð náttúruminjaskrár. Ég get ekki séð af hverju annar fulltrúi Náttúruverndar- og minjastofnunar eigi að vera fornleifafræðingur eða sambærilegt. Þetta er náttúruminjaskrá. Hefur ekkert að gera með fornminjar eða tengt því. Þetta væri eins og ef krafa væri sett á að einn aðili í Húsafriðunarnefnd eða Fornminjanefnd skuli

vera með náttúrufræðimenntun. Það eru til aðrar aðferðir en þetta til að láta náttúru- og menningarminjarnar vinna saman.

- Svæðisstjórn Vatnajökulspjóðgarðs. Ég er mjög móttfallinn því að meðlimur náttúru- og umhverfisverndarsamtaka sé ekki lengur fullgildur meðlimur stjórnar þjóðgarðsins. Nær hefði verið að ferðamálasamtök og útivistarsamtök myndu fá fulla aðild. Þó væri það ekki sjálfgefið þar sem ferðamálasamtök eru klárlega með rekstur innan þjóðgarðs sem og mörg útivistarsamtök með rekstur eða aðra aðstöðu innan hans. Þá gæta þessi samtök þá sérhagsmuna þessara aðila eða að sérhagsmunum mannsins. Meðan náttúruverndarsamtök gæta að hagsmunum náttúrunnar og hafa því ekkert að græða persónulega á aðild sinni. Þá er einnig talað um það í greinargerð með lögunum að svæðisstjórn Vatnajökulspjóðgarðs eigi ekki að taka stjórnsýsluákvæðanir heldur eru þær á höndum sjálfrar stofnaninnar. Þá er stjórn ráðgefandi og kemur að stjórnunar og verndaráætlun sem er svo samþykkt af ráðherra. Atvinnustefnan ætti að vera hluti af stjórnunar og verndaráætlun og hefur það alltaf verið ætlunin frá setningu hennar. Því mun þessi stjórn ekki taka neinar ákvæðanir og sú fullyrðing að þessi svæðisstjórn muni fara með stjórnunarhlutverk heldur ekki vatni.

Einnig má bæta við að við það að taka fulla aðild frá Náttúruverndarsamtökum og að varaformaður sé ekki lengur hluti stjórnar þá hafa sveitarfélögin í kringum garðin allt með hann að segja og geta stjórnað að miklu leiti eins og þau vilja. Aðkoma einstaklinga sem nýta þjóðgarðin en búa ekki í sveitarfélögum sem liggja að þjóðgarðinum eru því lítil sem engin. Það tel ég alls ekki góða þróun. Þetta er þjóðgarður okkar allra.

Þá má bæta við að stjórnir ýmissa ríkisstofnana eru oft í höndum annara sérhagsmunaafla en sveitafélagana. Þar er auðveldast að nefna Úrvinnslusjóð sem er innan Umhverfis- orku- og loftlagsráðuneytisins og er stjórnað af atvinnuveginum og tekur þar allskonar ákvæðanir. Þá má einnig nefna stjórn Persónuverndar þar sem aðili frá Skýrslutæknifélagi Íslands er meðlimur, sem og Matvælasjóð þar sem Bændasamtökin skipa stjórnarmann.

Fyrir áhugasama sem vilja skoða frekar þá er hér listi yfir nefndir ríkisins: <https://www.stjornarradid.is/raduneyti/nefndir/>

Ég legg til að náttúru- og umhverfisverndarsamtök fái áfram fulla aðild að stjórn Vatnajökulspjóðgarðs. Sem mun reyndar fá nafnið svæðisstjórn Vatnajökulspjóðgarðs.

Undirritaður er tilbúin að skýra athugasemdir sínar frekar sé þess óskað. Sem og óskar hann áfram eftir góðu samstarfi við framgöngu þessa máls.

Með vinsemd og virðingu,
Sævar Þór Halldórsson,
náttúrulandfræðingur,
fulltrúi náttúru- og umhverfisverndarsamtaka í stjórn Vatnajökulspjóðgarðs,
tengiliður náttúru- og umhverfisverndarsamtaka við Umhverfis-, orku- og
loftlagsráðuneytið.